

זמני כניסת ויציאת השבת לפי אופק ירושלים ומעלה אדומים:

הדלקת נרות 17:01
צאת השבת 18:12
ר"ת 18:52

שיר ליום השבת

כח התורה הוא הכח החזק ביותר שיש בעולם. התורה היא כלי לשנות את האדם לקדשו, לטהרו ולתת לו מלכות.

הבריסקער רב הגיע פעם לעיר קראקא. הוא הלך לראות שני דברים: את בית הכנסת של הרמ"א, ואת הקבר של 'מגלה עמוקות'.

ליד קברו של 'מגלה עמוקות' ישנה מצבה שעליה כתוב: "פה נטמן איש ולא ידוע שמו ויעיד עליו רעו (זה ששוכב לידו)". הוא שאל מיד והתעניין מה זה, מי זה? הלך לחברא קדישא. אמרו לו שבפנקס הקהילה כתוב הסיפור. הביאו את הפנקס ונתנו לו לקרוא. וכך היה כתוב שם:

אחרי שה'מגלה עמוקות' נפטר, הגיע אברך לחברא קדישא וביקש: "רצוני לקנות קבר ליד 'מגלה עמוקות'".

צחקו עליו: חסר דעה, איזו בקשה! "אשלם בכסף מלא". "לא מוכרים קבר כזה בכסף!".

הוא לא נכנע, הגיע עוד יום ועוד, אך הם שלחו אותו לנפשו - בשום אופן אנחנו לא מוכרים! הוא החליט ללכת באופן אישי לפקיד הגזבר היושב במשרד, ולספר כי הוא מציע סכום כסף רב,

אולי ישתכנע. "אשלם כמה שתרצה, רק מכור לי את המקום" - התחנן. אך הלה התנגד בתוקף. הוא נדנד יום ועוד יום עד שהגזבר החליט: אני אנקוב בסכום כסף כזה גבוה, שהוא פשוט יברח...

למחרת כאשר הגיע, אמר לו: "אם אתה רוצה באמת, שלם חמש מאות רובל". סכום עצום. "חמש מאות רובל? בסדר, אני אביא". הלך והביא חמש מאות רובל.

חשב הגזבר לעצמו: מה אעשה עכשיו? סיפור שכזה. התיישב בדעתו והחליט: אני כבר אדם זקן והוא אברך צעיר, עד שהוא ימות אני כבר מזמן לא

אהיה פה. מה אכפת לני? דבר ראשון ניקח את הכסף - חמש מאות רובל. בינתיים יהיה לחברא קדישא קצת כסף. ולימים שייצטרכו לקבור אותו, שהם ישרו את הראש. זה לא נוגע אלי...

"הבא את הכסף". "הבא לי שטר מכירה". כתב לו שטר מכירה, נטל את הכסף, הביא אותו למנהלי 'חברא קדישא' ואמר להם "פלוגי קנה אחוזת קבר", לא האריך ולא פרט.

לא פחות ולא יותר, למחרת האיש נפטר. לא ידעו מי האיש. לא הכירו אותו כתושב העיר, לא ידעו על משפחה או קרובים, וגם לא ידעו על רכישת חלקת הקבר. הגזבר ידע על העסק ושתק.

החברא קדישא קברו אותו במקום אחר - והגזבר שותק. בלילה בא הנפטר לגזבר ושואל: "מה זה? יש לי שטר מכירה, רימית אותי!"

אמר הגזבר לעצמו: "דברי חלומות לא מעלים ולא מורידים". למחרת שוב אותו חלום: "מה עשית לי, מדוע זרקת אותי שם?"

בלילה השלישי אמר לו: "אם אתה מתעלם ממני - אתבע אותך לדין תורה בפני בית דין של מעלה". דין תורה בבית דין של מעלה - זה ענין מר מאד... והגזבר רעד בכל גופו: הוא הולך להרוג אותי.

באותם ימים הרב של קראקא היה ה**ב"ח**. הלך אליו הגזבר ובכה שעשה שטות נוראה, סיפר דברים כהווייתם, "כעת קוראים לי לבית דין של מעלה. מה אני עושה? שהרב ייתן לי עצה".

אמר לו ה**ב"ח**: "אם הוא יבוא פעם נוספת, תגידי לו שיש הלכה בשולחן ערוך שהולכים אחר הנתבע. אתה רוצה דין תורה? בוא לפה, שיבוא אלינו לבית הדין אצל ה**ב"ח**. שיקבע מתי שהוא רוצה ונפסוק".

אכן הגיע שוב בחלום, אמר לו הגזבר: "אתה רוצה, תבוא לכאן לבית דינו של רב העיר, ה**ב"ח**". כך היה, קבעו זמן. ה**ב"ח** התיישב. הגזבר הגיע וגם קהל רב התאסף לשמוע מה יעשה בדינו.

נעמד ה**ב"ח** והכריז: "הנתובע יתבע את טענותיו!" מיד כשאמר את דבריו שמעו קול. קול הנשמה המספרת את כל הסיפור.

"ועכשיו", אמר הרב, "ציגו הנתבע את טענותיו". הגזבר הצטדק, הציג את טענותיו. אמר ה**ב"ח**: "שמעתי את שני הצדדים, ופסק ההלכה הוא כך:

אנחנו פה בעולם, לא יכולים למכור מקום לאדם לא ידוע, כיוון שאיננו יודעים מי אתה, איננו יכולים למכור לך קבר ליד איש קדוש 'מגלה עמוקות'. לכן, הגזבר לא יכול היה למכור לך את המקום,

הוא לא הבעלים. אבל מה נעשה שהוא כבר עשה אתך מכירה שלא כדוין? אי לכך, הפסק כדלהלן: כיון שאנחנו לא יכולים לקברך שם, אם אתה כן ראוי לנוח שם - תדאג לעצמך. ואם יש לך הזכות - כבר תדאג לעצמך. זה הפסק שפוסקים בבית דין של מטה!"

עברו שלושה ימים. קברו של האברך היה ריק, והקבר שליד 'מגלה עמוקות' היה תפוס! הוא דאג לעצמו. על הקבר הניחו מצבה: "פה נטמן איש לא נודע מי הוא ויעיד עליו רעו".

(יחי ראובן)

מאורה של הפרשה

"ועשית את המשכן עצי שיטים"

אמרו במדרש: 'לימד הקב"ה דרך ארץ לדורות. שאם יבקש אדם לבנות ביתו מאילן עושה פירות, אומרים לו: מה מלך מלכי המלכים שהכל שלו, כשאמר לעשות משכן אמר: לא תביא אלא מאילן שאינו עושה פירות, אתם על אחת כמה! ויש כאן הוראה נצחית: גם כשאתה רוצה לבנות משכן לשכינה, להתעלות, עליך לראות ולבחון שלא יהיה זה תוך גרימת נזק חלילה!

היה בבני ברק יהודי נמוך באופן חריג. סיפורו שיהודי ירושלמי ראהו, שמח כל כך על המצווה שנקרתה לידיו. ביקש הירושלמי לברך על הבני-ברקי בשם ומלכות ברכת "משנה הבריות", ואף לזכותו בענית אמן. והלכה היא שכל דבר שמברך עליו, צריך לאחוז ביד ימינו, לפיכך הגביהו טפח מן הקרקע וברך בכוונה...

הרשע נוטל חלקו וחלק חברו בגהנום. אין ספק שגם הירושלמי 'המחמיר' הזה, זכה בכמה חלקים...

ה'חפץ חיים' זצ"ל השתתף בשמחת הנישואין של אחד מתלמידיו.

בני המשפחה והמוזמנים התכנסו לסעודת מצוה. לפני שנטל ידיו, נכנס ה'חפץ חיים' למטבח. הרב יצא, מילא את הספל במים כדי שלישו ונטל עד פרקי אצבעותיו מרביעית מים מצומצמת. כולם תמחו, אך לא העזו להדר יותר ממנו וליטול ידיהם מלא הספל מים.

כשישבו לסעודה, הזכירו בדרך אגב את ממרת רב חיסדא: 'אני נוטל במים מלא חופנים, ומשפיעים עלי שפע טובה מלא חופנים'...

נענה ה'חפץ חיים' ואמר: "כשנכנסתי קודם למטבח, כסבורים אתם שנכנסתי לברך אודות הכשרות? טעות בידכם, האוכל כאן כשר.

נכנסתי לברך האם יש כאן שואב מים שממלא את החבית, והתברר שהעוזרת ממונה על כך, ונעזרת היא בבתה. העוזרת אלמנה ובתה יתומה - ואני, איני חפץ במלא חופניים טובה, על חשבון אלמנה ויתומה!"

סיפר אברך, שבבחרותו ישן בחדרו של **רבי יהודה סגל זצ"ל**, ושם לב שבערב הרב מכין בקערה ספל מים לנטילת ידיים של הבוקר, אך מניחו מחוץ לחדר. אבל הרי הזהירו חז"ל שלא להציג הרגליים על הארץ בלא נטילת ידיים!?

האברך תהה, והרב תהה לעומתו: "הלא אני קם בעודך ישן, וקול הנטילה עלול להעירך! אין שעת דחק גדולה מזו, ובשעת הדחק - היתירו ליטול גם לאחר שקם על רגליו!"

(הגדת)

נא לשמור על קדושת הגיליון. אסור לקרוא בזמן התפילה וקריאת התורה.

הצלחה ברא"ג: משי' נדף. **זיווג הגון:** אורית יהודית, יעקב משה, יוסף והדס בני מרים דבורה פנינה **רפויש:** הלל בן יעל אסנת יוסף צבי בן מיכל. תהילה בת יעל. מיכל בת מרים דבורה פנינה. **לעז:** הגה"ר עובדיה יוסף זצ"ל. דינאל בן אסתר ז"ל. מתוקה בת סלחה ז"ל

בברכת שבת שלום!

עריכה: משפחת שמעיה

לע"נ אבינו הר"ר אילן סבב בן סניורה ז"ל

להקדשות ולתרומות 054-8403899

קוראים נכבדים,

העלון מופץ באליפו עותקים בירושלים ובפרבריה.

כדי שנוכל להמשיך ולהפיצו ולהגדיל תורה -

אנו זקוקים לעזרתכם. כל תרומה תקבל בברכה.

הגאון מוילנא זצ"ל כתב: כל מאורעות העולם מקטן עד גדול, רמוזים בתורה הקדושה!

"היש לך כסף?", שאל בחשד, חס על זמנו.
"עתה אין לי", ענתה בקול חורק, "נכשיו באתי לברר מחירים. מחר אהיה עשירה, ואבוא לקנות בכסף מזומן".
תמה הסוחר: "מאין יהיה לך מחר?"
וענתה: "בני מנהל משפט נגד אנשים עשירים, והיום יוכרע המשפט לטובתי".

להגה ופטפטה, וסיפרה על בנה וחוכמתו, ואיך הבטיח לחלצה מכפרה הדל ולהנחילה חיי עושר ורווחה. סוף דבר, הבטיחה לשוב ולקנות ביד רחבה.

הכפריה הלכה, וערבי עשיר הגיע. ביקש לראות מספר טבעות יקרות, והציע לסוחר שיבוא אתו לביתו ואשתו תבחר את הטבעת שתשא חן בעיניה. ניאות הסוחר, סגר את חנותו והלך עם הערבי. הלכו בכיכר העיר - והנה אנשי משמר המלך לקראתם. עצרו את הסוחר ולקחוהו עמם לארמון: הן נצטוו להביא את היהודי הראשון שימצאו!

ירא וחרד הובהל אהרן פרדו במעלה מדרגות השיש, הובל דרך החצר רחבת הידיים ושדרת העמודים, מסדרונות וקשתות - והנה עומדות רגליו בטרקלין הארמון, והוא זהה לטרקלין שראה בחלומו, אלא שבמקום בימה ניצב כס מלכות מרהט ביופיו, והמלך בכבודו ובעצמו פונה אליו, מספר לו את השתלשלות המאורע ושואל לדעתו.

התבלעו עשתונותיו, מה יענה ומה יאמר?!

והנה הבזיק במוחו רעיון.

הביט בטוען לירושה, ואמר: "האין שמך כך וכך?"

חווה פניו, והצורף המשיך: "האין אתה יליד כפר פלוני? בנה של אישה פלונית?!"

פקו ברכיו של השקרן, והודה בכל כזביו...

השתאו הכל, כיצד חשף היהודי את התרמית, איך הסיר את הלוט?!

סיפר להם על חלומו, וכיצד הבין את פשרו:

"בטבעות הארון" - אותיות 'אהרן' - "היו הבדים".

בגלל הטבעות אותם באה האם הערביה לרכוש אצל אהרן פרדו,

התחורר סיפור הבדים ונחשפו הכזבים!

נענה המלך ואמר: "כשיש כזו תורה, אין זו רבנות גדולה להיות

חכם"...

נמצי

המעשה הבא ארע במצרים לפני מאתיים וחמישים שנה. בנו בן העשר של אחד מעשירי המדינה ברח מביתו, וניתק קשרים עם משפחתו. שני אחיו שגדלו על ברכי האב, ירשו עם מותו את רכושו. כעבור זמן מה הופיע עלם חמודות וטען שהוא הבן הנעלם. סיפר שמזה כשלושים שנה נע הוא ונד, ראה עולם, ועתה בשמעו שהוריו נפטרו הגיע לקחת את חלקו בירושה.

הוא עמד בחקירה צולבת, סיפר פרטי פרטים על הוריו וקרוביו, על המעון והירושה, מקרים ומאורעות שזכר מילדותו.

ביקשו האחים לפצותו בסכום נכבד ולהפטר ממנו, אך הוא דרש להביא שמאי ולשקול לידיו שלישי במדויק.

חרה בו אפם, ואמרו: "אין אתה אחינו, ולא ניתן לך דבר!"

התעצמו בדין, והגיע משפטם עד למלך.

תמה המלך: "היכן היית שלושים שנה, מדוע לא כתבת מכתב?"

הסביר שנלקח בשבי במדינת הודו, ונבצר ממנו ליצור קשר עם העולם החיצון עד שאזר עוז וברח משביו.

סוף דבר, נלאה המלך לרדת לחקר האמת וקצרה יד חכמיו.

אמר המשנה למלך: "הנה חוזר על עצמו סיפורו של פרעה".

והסביר: "כשקצרה יד המלך והחרטומים, שלחו לקרוא לנער עברי שיאיר עיניהם, כי אין פיקחים כיהודים!"

הורה המלך לצאת לרחובה של עיר, ולהביא לפניו את היהודי הראשון שימצאו.

באותם ימים חי במצרים צורף זהב צנוע, ושמו אהרן פרדו.

עניו היה ונחבא אל הכלים. חצי היום עסק במלאכתו וחצי היום הקדיש לתורה.

באותו לילה חלם אהרן פרדו שהוא ניצב בבית כנסת כלול בהדרג, מפואר כטרקלין מלכים וגדוש בנכבדי עם. הוציאו ספר תורה וקראוהו לעלות ראשון, והנה הפרשה פרשת תרומה, ושליח הציבור קורא: "בטבעות אהרן יהיו הבדים לא יסורו ממנו".

תיקנו אהרן פרדו: "בטבעות הארון!", אך בעל הקורא עומד בשלו: "בטבעות אהרן" - וייקץ והנה חלום.

הלך להתפלל ונפשו פזורה עליו. אכל, והוא הוגה בחלומו המוזר. הלך לחנותו, וכפריה ישישה נכנסת. לא היה זה סוג הקונים הרגיל, מה עוד ששמה עיניה בטבעות משובצות ורבידי מרגליות.

לא חלפו ימים רבים וכתב מינוי לרבנות העיר טלז הגיע אל החתן, הוא מיהר להיענות להצעה.

ביום שבו עזב את העיר לכיוון טלז, מקום מגוריו החדש, השיג אותו שליח מהיר, שבא לבשר לו כי החותן נפטר באופן פתאומי, ועליהם לחזור מיד להלוויה...

בשעת ההלוויה עמדה החותנת וביקשה לדבר, ובבכי ביקשה את סליחתו של בעלה.

אמת דיבר - הבינו הכל - אכן אין איש יודע מי מחזיק את מי...

ביאר ה'בן איש חי' זצ"ל:

'תלמידי חכמים דומים לנשים (המושפעות), ועושים גבורה כאנשים (המשפיעים)'.
תלמידי החכמים יושבים בבית המדרש והוגים בתורה.

הם אינם עוסקים במשא ומתן לפרנסתם, אלא מתפרנסים מנדבות העשירים להחזקתם, ובכך דומים לנשים כי נראה שהם המושפעים. אבל באמת הם-הם העושים גבורה כאנשים.

כיון שעל אף שהתלמיד חכם מקבל ממחזיקו, למעשה הוא זה שמחזיק אותם. שעל ידי אחזקתם זוכים התומכים בהם להצלחה בענייני המסחר שלהם.

נמצא, שהעשירים צריכים לזקוף את חיהם בעולם הזה לתלמידי החכמים שבהם הם תומכים, המאפשרים להם להנות מהעולם.

מסופר על רבי אליעזר גורדון זצ"ל, ראש ישיבת טלז, אשר בהיותו אברך צעיר לימים ישב והגה בתורה, כשחמיו מחזיק אותו ודואג לכל צרכיו.

באחד הימים הגיע אל החתן כתב הזמנה לשמש ברבנות באחת מן העיירות הסמוכות. כשראה החותן את ההזמנה, אמר לחתנו הצעיר: "לשם מה עליך ליטול עול רבנות על כתפך? הישאר אצלי והמשך ללמוד, וההסכם בינינו יישאר על כנו!"

שנים חלפו, פרנסתו של החותן נקלעה לקשיים ועול החזקת המשפחה הצעירה החל להכביד.

החותנת, אשר דאגה למצבו הכלכלי של בעלה, באה וטענה לפניו: "אולי כדאי לשחרר את האברך לדרכו? עד מתי ישב אצלנו? הלא אם נשלח אותו - לא תחסר לו פרנסה, שכן כל הזמן מגיעים אליו כתבי מינוי לתפקידים רבניים שונים".

השיב לה בעלה: "איני יודע מי מחזיק את מי... אני - אותך, או שמא הוא - אותי..."

העניין שב ונשנה פעמים אחדות, עד שלבסוף נכנע החותן, פנה לחתנו הגדול ורמז לו שיתכן שכדאי לו לקבל תפקיד של רבנות עיר, ולהתמחות בשאלות תורניות ובשאלות הלכתיות מעשיות ובאופן כזה להתקדם יותר...

רבי אליעזר קיבל את הדברים והודיע שיענה לכתב המינוי הבא שיגיע.

"ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו"

שאלו את ר' מוטלי מצ'רנוביל מפני מה מקבל הוא "פדיונות" גם מאנשים קלים ובעלי עבירה?
אמר להם: בעבר הייתי מקפיד לקחת רק מאנשים יראי ד', אך גם העניים שחילקתי להם את המעות היו בני תורה. כיום כשרבו פושטי יד שאינם הגונים, אפשר לקחת מעות מכל אחד...

פטירת הצדיקים

ה' באדר - רבי חיים אבולעפיה
ז' באדר - משה רבנו
ח' באדר - רבי אריה לייב 'פני אריה'
ט' באדר - רבי יהודה החסיד
י"א באדר - רבי חיים יוסף דוד אזולאי 'החיד"א'

הפתגם השבוע

שהיה של פולק קטן
הן הדין לפי דבר גבול.

הוא בהה לנוכח האלונקה המוצאת מן הבית, ועליה רעייתו. פניה חיוורים, עיניה עצומות ומסביב ילדיו מייללים, רצוצים ושוברים. לא כך הוא חלם את השיבה הביתה, לא כך. הוא ניצב בפתח הבית ומנע מהם להוציא את החולה. הצוות הרפואי היה חסר סבלנות אליו. "מי אדוני? אל תעכב אותנו, היא מובהלת לאגף לחולי הטיפוס..."

"חכו רגע, זו אשתי. חצי שנה שלא ראיתיה".
 "אבא, אבא" צווחו הילדים וקפצו עליו "למה הם לוקחים לנו את אמא?!".
 צבי דוד אלתר חיבקם חזק חזק בוכה כמו תינוק, עובר מילד למשנהו, אך חוסם בגופו את הכניסה.

"המתינו בבקשה, אני חייב לשוחח עם אשתי". לבו ניבא לו רעות, הילה של מוות אפפה את פניה של רעייתו החולה.

"טשארנה, רעייתי האהובה, חזרתי מן המלחמה. אני כאן, בבית. את שומעת? חזרתי הביתה, אליך, אל הגוזלים. המלחמה הסתיימה, ואנו חוזרים לחיות יחד. ריבונו של עולם פיקחי עינייך... טשארנה תני לי סימן חיים, אל תלכי רעייתי, לא כך חלמתי שתיראה הפגישה בינו אחרי חצי שנת סבל... את שומעת?! הילדים צריכים אותך! יש לנו עוד תינוק שצריך להיוולד... ריבונו של עולם! זעק צבי דוד אלתר בחרון ניחר "אנא אבא שבשמים, קל נא רפא נא לה".

טשארנה פקחה מעט את עיניה, וכמעין חיוך דקיק נמתח על שפתיה. "ברוך שובר בעלי" הוא שמע אותה לוחשת "ברוך שוברך. אני מרגישה ששעותי ספורות... שישאירו אותי כאן, איתך בבית... ועם הילדים".

האלונקה הונחה על הארץ, והרופא הודיע נחרצות "אתם לוקחים סיכון". למחרת, בצהרי יום השבת, השיבה הצדקנית את נשמתה, למקום משם חוצבה. זאת למודעי, כי חברא קדישא של טעגלש, היו כפופים לחוק ההונגרי ההזוי. הנה לשון החוק המחריד: "אשה הרה שנפטרה, יש לנתח, להוציא את העובר מתוכה ולקבור כל אחד מהם בנפרד. מי שיעבור על החוק ייענש..."

לדאבון לבו של צבי דוד אלתר, הצוות הרפואי ההונגרי עדיין שהה בעיירה, והרופא הגוי קבע את מותה. כנאמן לחוק הוא פסק "יש לנתח ולהוציא את העובר מגופה, ורק אחר-כך אחתום על תעודת הפטירה והם יוכלו להיקבר...". שבר על שבר. ניתוח שכזה לאחר המוות אסור הלכתי, אלא שיד החוק הידקה חבל על צווארם של אנשי החברא קדישא שחיפשו מוצא מן הסבך.

לא אלתר ישראל. מוצאי שבת קודש.

ר' מנדל ארליך תושב טעגלש, היה חסידו של רבי יששכר דב רוקח האדמו"ר מבעלזא. כששמע על פטירת הצדקנית, הזדעק למקום, והודיע: "המתינו, לא לגעת במנוחה, עד שאשאל בעצתו של האדמו"ר. הרבי שובת בעיירה הסמוכה, מרחק כמה שעות נסיעה בכרכרה. אשאל ואחזור עם פסק ברור". ר' מנדל יצא בזריזות לדרך, ושב בצהרי יום ראשון.

"הרבי אמר לקחת את המנוחה למקווה של העיירה, להטבילה במים על ידי בלניות. בחוץ יעמדו עשרה אנשים ויאמרו תהילים. הבלניות תאמרנה לה 'הרבי מבעלזא ציווה עליך ללדת תינוק' ומן השמים ירחמו".

אנשי החברא קדישא יצאו בלוויית מנין תלמידי חכמים למקווה. הבלניות הטבילו אותה קלות במים ולחשו על אוזנה "טשארנה היקרה, האדמו"ר מבעלזא רבי יששכר דב ציווה עליך לילד את תינוקך, אנא התעוררי...".

הפלא ופלא. תוך דקות ספורות העלתה טשארנה סומק על לחייה, גופה נרעד קלות, וכמה רגעים אחר-כך נולד בנה התינוק... לא יאומן. 24 שעות לאחר פטירתה, היא חזרה לחיים, ילדה את תינוקה, ושוב השיבה נשמתה.

האם ותינוקה קברו בבית העלמין של טעגלש, זה לצד זה. שבע שנים לאחר הפרשיה המדהימה נפטר ר' יששכר דב מבעלזא, בתרפ"ה. עשרות שנים חלפו.

מלחמת העולם השנייה פרצה במלוא עוצה, ר' אהרון מבעלזא, בנו ממשיכו של האדמו"ר, נרדף על ידי הנאצים, אך בדרך נס הצליח להימלט.

האדמו"ר ר' אהרון לא נטש את חסידיו. לטיש שנערך באחד הגיטאות, הגיע יהודי צעיר, והאזין בקשב רב לחידושי התורה של האדמו"ר. לקראת סוף הטיש, נפנה האדמו"ר ליהודים הדוויים ושאל לשמם ולמקום מגוריהם.

"אני יצחק אייזיק דויטש מהעיירה טעגלש" אמר. ר' אהרון קם נסער ממקומו: "ר' אייזיק, אמך טשארנה עליה השלום, היתה צדיקה גדולה, היא שמעה בקול אבי מורי".

ר' יצחק אייזיק שתק, ובלבו חשב "האדמו"ר לא העלה על נס את גדלותו הנשגבה של אביו זצ"ל, שעשה עין בעין, נס של תחיית המתים..."

ר' משה דויטש מחשובי העסקנים בנתניה, הוא בנו של ר' יצחק אייזיק דויטש, ונכד של טשארנה הצדקנית. לימים אמו - אשתו של ר' יצחק אייזיק - חלתה במחלה ממארת בבלב. הרופאים לא נתנו לו סיכוי.

מספר ר' משה: "לפתע נזכרתי בסבתא הגדולה הקבורה בהונגריה, ולנגד עיני זהרו מילותיו של האדמו"ר שאמר לאבא 'טשארנה הגדולה היתה צדיקה גדולה'.

יומיים אחר-כך נחתתי בבודפסט, עלייתי על מונית ונסענו מרחק 350 ק"מ. נכנסתי לבית הקברות וראיתי את הקבר עליו חרוטות המילים: "פ"נ האשה החשובה מרת טשארנה שנפטרה לדאבון בעלה וילדיה בשבת קודש תרע"ח. התפללתי וביקשתי על אמא שתהיה בריאה".

חזרתי לארץ. אמא נבדקה בשנית. הרופא יצא ואמר "הכל נעלם כלא היה!".

האורך הכבד של אימת המוות וזעקות הכאב של מליוני הפצועים במלחמת העולם הראשונה, סירבו להתפרז. אירופה העשנה ליקקה את פצעי המלחמה. גם הונגריה צורפה למחול השדים, ושילמה מחיר דמים: הרגוים ופצועים.

תרע"ח, 1918, סוף המלחמה.

עיירה קטנה וציונית בלב הונגריה, טעגלש. מתגוררות כאן כמה מאות משפחות יהודיות, עם כמה אלפי משפחות נוצריות. על קו התפר שבין חיים נורמליים, לאנטישמיות שורשית. פה ושם מסננים גויים כמה קללות, אך לא יותר מכך. מירקם החיים היהודיים - יחסית - מתקיים באופן טוב.

בבית קטן עם גג רעפים בקצה העיירה, התגוררו הזוג הצעיר צבי-דוד אלתר דויטש ורעייתו טשארנה, בת ה-34, עם שישה ילדים בני תשחרות. הללו מילאו את שני חדרי הבית בשמחה ומצהלות, עד כמה שילדים יכולים לשמוח באווירה של סוף מלחמה.

"אבא רחוק, אבא חייל. אתם חייבים להתפלל שאבא יחזור בשלום מהקרב" ביקשה האם המודאגת מילדיה הבוגרים יותר. "אין לי מושג מתי תסתיים המלחמה, אבל שמעתי שמדברים על הסכמי שלום" עדכנה האם את בנה הבכור בן ה-11 יצחק אייזיק, שתלה באמא שתי עיניים צרובות מגעגוע.

"אני כל כך מתגעגע לאבא..." לחש יצחק אייזיק, "חצי שנה שלא למדנו יחד". אשת חיל היא הצעירה טשארנה, אשר מעבר למטלות הבית וגידול ילדיה, מוסרת נפשה על מצוות חסד נדירה, ססכנתה בצידה. מחזות הרעב, הסבל והמכאוב, לא פסו גם על העיירה טעגלש. מה לעשות, תנאי ההיגיינה והמחסור בתרופות ובכוח אדם מקצועי-רפואי, עשו את שלהם. ילדים קטנים בני הקהילה היהודית, חלו במגפת הטיפוס, מחלה מדבקת, אשר בתנאי אותם ימים היוותה סכנת-חיים ממש.

טשארנה לא יכולה היתה לעמוד מנגד. לבה לא נתן לה לראות בסבלם של ילדים אלה, חלקם יתומים, רובם רעבים ומתאנקים ממכאוב והזיות רבים וטובים העדיפו להתרחק מאותם אומללים שאושפזו בצריף מט ליפול, כמה מאות מטרים מעיבורה של עיר.

טשארנה התרימה ואספה מצרכי מזון לסלה, ופנתה לשם לשמח לב נדכאים אלה. "גברת דויטש אל תלכי לשם. זה מקום סכנה, הטיפוס הינה מחלה אכזרית שאיננה בוחלת באף אדם... ואת אם לשישה ילדים, ועוד מעט לשבעה...". כן, היא היתה בחודש השביעי להריגה.

טשארנה חיבקה חזק את ילדיה, ליטפה את תלתליהם ולחשה על אוזנם "נשמות טובות שלי, לכם יש אמא, וגם אבא שיחזור בקרוב משדה הקרב. וברוך ד' אתם גם בריאים, אבל הילדים ההם נוטים למות, אין מי שיאכיל אותם, אין מי שישיתן להם חום וחיוך... אטפל בהם ואחזור".

מדי יום לאחר שטיפלה בילדיה, מסרה נפשה על בניו של הקב"ה. היא לא שהתה לאזהרות, ולא להפצרות, בישלה והאכילה, הלבשה והכניסה בגופים קורטוב של שמחת-חיים בדרך אל מותם הצפוי.

שבועות ארוכים עסקה במלאכת-קודש זו, מתוך אמונה תמימה, שמי שדואג לבניו של מלך, המלך דואג לבניו שלו.

בעלה, צבי דוד אלתר, החייל, עדיין לא שב מן המלחמה. הגעגועים צורבים את נפשה, ונשמתה חלוקה לשלוש. לילדיה בשר מבשרה, לבעלה שישוב, ולילדים ההם, חולי הטיפוס, שאין להם שום סיכוי להחלים.

"בהדי כבשנא ד'רחמנא למה לך". מי הוא זה אשר יהין לעסוק בחשבונו של עולם, מי הוא זה אשר יחשבן חשבונות של שחר ועונש.

בוקר אחד היא חשה ברע. בחילה. סחרחורת. הקאות.

אלו הסימנים, צבע הפנים, התיישות. הרופא אצבאי שעבר בעיירה עם לוחמים בדרכם למחנה צבאי סמוך, בדק אותה והפטיר: "טיפוס, את חולה". היא נפלה למשכב. קודחת, הוזה. ילדיה מצטנפים בפנית הבית ובוכים.

"יצחק אייזיק, בני בכורי, תתפלל שאמא תבריא לפני שאבא יחזור. אני רוצה להיות חזקה עומדת על שתי רגלי, כשאבא יחזור, ואני מאמינה שהוא בדרך". יצחק אייזיק הושיב את אחיו הקטנים סביב למיטה ויחדיו הם לחשו תהילים, בלב מורתח ועיניים דומעות. ילדים אולי לא מבינים במחלות, אך הם מבינים באמהות, וכשאמא לא מתפקדת, הילדות נסדקת, נשברת, צונחת אל יגונה. אחר-כך הגיע הרופא והוציא לה צו-אישפוז לאגף בית-החולים המרכזי, אשר לשם נכנסים, ובדרך כלל לא יוצאים.

"צר לי גברת דויטש את מהווה סיכון לילדיך" אמר.

השכנות מחו דמעה כשהצוות הרפואי נכנס פנימה על מנת להוציא אותה מן הבית על אלונקה, אל הבלתי נודע.

ואז הוא הגיע.

יום שישי, ערב שבת קודש. השעה 10:00 בבוקר.

עיניו של צבי דוד אלתר היו טרוטות ואפילו כבויות. גבו שוחח משהו, ובגדי החיים הבלויים שטטה על גופו שידרו גוון חום-צהבהב. בנשמתו היתה צרובה המלחמה האיומה הזו, מדממת ושופעת תמונות של פצועים והרגוים על פני שוחות ושדות. איברי גופו היו כבדים עליו מעומס ומלחץ.

הוא חשב כל הדרך על המפגש עם רעייתו ובניו, על החיבוק והנישוק ועל דמעות-הגעגוע ועל מצהלות השמחה. חודשים ארוכים מחוץ לקן החם והנעים, היו כבדים על גבו כמשא של 1,000 שנות גלות. אחרי דרך ארוכה, הנה הוא מבחין בגגות בתי העיירה. את הקילומטר האחרון הוא עשה בריצה. נושף ושוואף. רוי געגוע. הנה הבית...